

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАЦІЙНИХ І ПРИКЛАДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Н. В. Прямухіна, М. В. Дубель

ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ І БЮДЖЕТУВАННЯ

Методичні рекомендації

Вінниця
2023

УДК 336.144 (477)(072)

П 858

Затверджено Вченою радою факультету інформаційних і прикладних технологій Донецького національного університету імені Василя Стуса, протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

Укладачі:

Прямухіна Н. В., д-р економічних наук, професор, професор кафедри політології та державного управління ДонНУ імені Василя Стуса;

Дубель М. В., д-р філософії з міжнародних економічних відносин, викладач кафедри політології та державного управління ДонНУ імені Василя Стуса.

Рецензенти:

Чальцева О. М., д-р політичних наук, доцент, в.о. завідувача політології та державного управління ДонНУ імені Василя Стуса;

Польовий М. А., д-р політичних наук, професор кафедри політології та державного управління ДонНУ імені Василя Стуса.

Прямухіна Н. В., Дубель М. В.

П 858 Публічні фінанси і бюджетування: методичні рекомендації. ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. 36 с.

Методичні рекомендації розроблено для вивчення курсу «Публічні фінанси і бюджетування». Містить зміст лекційних та семінарських занять, творчих, практичних завдань, варіанти складання контрольних заходів з дисципліни, список рекомендованої літератури.

УДК 336.143(477)(072)

© Прямухіна Н. В., 2023

© Дубель М. В., 2023

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
I. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
ТЕМА 1. Поняття бюджетування, його складники та особливості запровадження в Україні	5
ТЕМА 2. Критерії економічної ефективності та соціальної результативності видатків бюджету	8
ТЕМА 3. Стратегічне планування в бюджетуванні.....	10
ТЕМА 4. Середньострокове бюджетування.....	13
ТЕМА 5. Бюджетна програма як інструмент бюджетування.....	16
ТЕМА 6. Результативні показники в бюджетуванні	18
ТЕМА 7. Моніторинг, оцінка та забезпечення прозорості бюджетування.....	21
ТЕМА 8. Система публічних фондів у фінансовій системі України.....	24
ТЕМА 9. Гендерно-орієнтоване бюджетування в Україні.....	25
II. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ З ДИСЦИПЛІНИ	27
Комплексне практичне завдання «Складання бюджетної програми».....	27
Науково-дослідна робота.....	27
III. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ.....	29
IV. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	31
V. ДОСТУП ДО ПРОФЕСІЙНИХ БАЗ ДАНИХ, ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВИХ ТА ПОШУКОВИХ СИСТЕМ	34

ВСТУП

Вивчення дисципліни «Публічні фінанси і бюджетування» спрямоване на здобуття теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо бюджетування в публічному секторі економіки.

Предметом дисципліни є: закономірності у сфері публічних фінансових відносин, роль публічних фінансів у соціально-економічній перебудові суспільства на шляху модернізації країни; сукупність заходів, що забезпечують використання бюджетування як одного з дієвих важелів соціально-економічної політики держави та її стійкого розвитку.

Під час розробки методичних рекомендацій автори максимально врахували вимоги Стандарту вищої освіти за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування вищої освіти.

Методичні рекомендації включають: теми та зміст лекцій, тестові завдання, зміст творчих та практичних завдань, питання для самоконтролю, список рекомендованої літератури, яка може бути використана для підготовки до семінарських занять, іспиту та написання наукових статей.

Методичні рекомендації розроблено для здобувачів вищої освіти спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування.

І. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1

ПОНЯТТЯ БЮДЖЕТУВАННЯ, ЙОГО СКЛАДНИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Зміст державного бюджетування. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі. Складники програмно-цільового методу у бюджетному процесі. Елементи бюджетної програми. Паспорт бюджетної програми. Процес формування бюджетної програми. Результати оцінки ефективності бюджетних програм. Компоненти ПЦМ, закладені в Бюджетному кодексі України. Нормативно-правові акти, що регламентують застосування ПЦМ в Україні. Методи державного бюджетування, їх особливості. Проблеми та переваги бюджетування в Україні. Взаємозв'язок елементів бюджетування. Вплив програмно-цільового методу на якість формування і виконання бюджету. Напрями удосконалення застосування програмно-цільового методу бюджетування. Досвід програмно-цільового бюджетування у розвинених країнах.

Тестові питання

1. Програмно-цільовий метод бюджетування включає такі складові елементи:

- а) стратегічне планування, середньострокове планування, довгострокове планування, показники виконання бюджетних програм, закритість бюджетного процесу, моніторинг та оцінка виконання програм;
- б) стратегічне планування, середньострокове планування, бюджетна програма, показники виконання бюджетних програм, прозорість бюджетного процесу, моніторинг та оцінка виконання програм;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) правильної відповіді немає.

2. Показники виконання бюджетної програми – це:

- а) рішення про проведення оцінки ефективності програми;
- б) індикатори, які відповідають головній меті діяльності бюджетної установи та меті бюджетної програми і демонструють успішність виконання програми шляхом кількісного визначення результатів від надання бюджетних послуг;
- в) документ, у якому визначаються мета діяльності розпорядника коштів, стратегічні цілі на довгостроковий період, конкретизовані завдання з їх досягнення і відповідні індикатори;
- г) правильної відповіді немає.

3. Які є форми участі громадськості у бюджетному процесі?

- а) громадські слухання, громадська експертиза, громадські збори;
- б) громадські слухання, робочі групи та дорадчі комітети, наглядові комітети та комісії, громадська експертиза, громадські збори та інформування через засоби масової інформації;
- в) громадські слухання;
- г) громадські збори.

4. Бюджетування є:

- а) технологією бюджетного менеджменту;
- б) частиною бюджетного менеджменту;
- в) технологією і частиною податкового менеджменту;
- г) відповіді а і б правильні.

5. Середньострокове планування бюджету – це:

- а) можливість реалізовувати постійні або середньострокові бюджетні програми протягом 1 року;
- б) визначення розпорядниками бюджетних коштів плану своєї діяльності на середньостроковий період та обсягу необхідних коштів для досягнення цілей у середньостроковій перспективі відповідно до Стратегічного плану розвитку території;
- в) процес, що безпосередньо залежить від якості прогнозу ресурсної частини бюджету на середньострокову перспективу;
- г) безперервний процес, який здійснюється органами влади (або бюджетними установами) для прогнозування та планування діяльності на майбутнє.

6. Вкажіть правильні твердження:

- а) поняття «бюджетування» є ширшим від поняття «бюджетне планування»;
- б) бюджетування охоплює всі стадії бюджетного процесу;
- в) бюджетування не залежить від економічно обґрунтованого розрахунку необхідних ресурсів, а залежить від ефективного управління програмами;
- г) усі відповіді правильні.

7. Стратегічне планування – це:

- а) безперервний процес, який здійснюється органами влади (або бюджетними установами) для прогнозування та планування діяльності на майбутнє;
- б) інструмент, який органи влади та розпорядники бюджетних коштів повинні застосовувати для аналізу своєї діяльності, визначення пріоритетів і розробки заходів для реалізації цих перспектив;
- в) документ, у якому визначаються мета діяльності розпорядника коштів, стратегічні цілі на довгостроковий період, конкретизовані завдання з їх досягнення і відповідні індикатори;
- г) усі відповіді правильні.

8. Вкажіть правильне твердження:

- а) підвищити ефективність видатків бюджету завдяки вдосконаленню лише управлінської технології, не торкаючи бюджетний процес, неможливо;
- б) не рекомендується впроваджувати методологію ПЦМ на окремих пілотних міністерствах та відомствах, адаптуючи нові технології до наявної бюджетної практики;
- в) ефективне запровадження ПЦМ передбачає наявність системи фінансового контролю, звітності та аудиту; побудова систем моніторингу та оцінки виконання програм є не обов'язковим елементом бюджетування;
- г) усі відповіді правильні.

9. Вкажіть процедури макрофінансового планування:

- а) розроблення стратегічних цілей та встановлення системи пріоритетів держави; застосування програм;
- б) розроблення критеріїв ефективності використання фінансових ресурсів держави; використання програмно-цільового методу бюджетування;
- в) використання результатів моніторингу й оцінки фінансових показників;
- г) усі відповіді правильні.

10. Які риси ПЦМ притаманні Австралії?

а) підвищення підзвітності міністерств і відомств суспільству; уряд визначає кінцеві результати в кожній конкретній галузі; міністерства та відомства визначають цілі з метою максимального сприяння досягненню намічених урядом результатів; міністерства та відомства розробляють систему показників оцінки соціальної та економічної ефективності; Міністерство фінансів здійснює оцінки витрат та готує плани бюджету за програмами у розрізі видатків та доходів на поточний рік та три наступні роки; бюджетні реформи мають значну підтримку уряду; неконкретне визначення цілей окремих програм; ускладнення процесу оцінки програм, недостатня інформація про їх виконання;

б) ПЦМ був спочатку запроваджений на рівні Федерального уряду; всі території мають вимоги і власні підходи щодо застосування елементів ПЦМ, зокрема стратегічного планування, моніторингу і оцінки ефективності використання коштів;

в) реформа включала реструктуризацію державних закладів, супроводжувалась впровадженням ринкової конкуренції у сферу надання бюджетних послуг та їх якості; визначається бюджетна стратегія і розмір видатків за функціями держави та відомчою класифікацією на багаторічний період; формування бюджету відбувається на основі кінцевих результатів; Угодою про надання бюджетних послуг та Угодою про якість послуг визначаються цілі і завдання кожного міністерства, показники якості і обсяг бюджетних послуг, очікуваний ефект; у планах видатків дозволено переносити невикористані кошти з одного року на інший.

Питання для самоконтролю

1. Суб'єкти, об'єкт і предмет дисципліни «Публічні фінанси та бюджетування».
2. Інструменти та методи сучасного бюджетування.
3. Етапи бюджетування за програмно-цільовим методом.
4. Особливості впровадження бюджетування в Україні.
5. Бюджетування на рівні місцевих бюджетів.

ТЕМА 2
КРИТЕРІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ТА СОЦІАЛЬНОЇ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ

Критерії результативності бюджетних видатків та бюджетний ефект. Система показників економічної ефективності бюджетних видатків. Коротко- та довгострокові показники результативності бюджетування. Розрахунок і моніторинг показників ефективності. Індикатори ефективності бюджетних видатків, спеціальні індикатори. Економічна та соціальна результативність видатків бюджету. Результативність бюджетної програми, етапи визначення результативності, ефективність інвестиційного проєкту завдяки бюджетним капіталовкладенням.

Тестові питання

1. Результативність бюджетної програми – це:

- а) ступінь досягнення її цілей, який визначається за допомогою низки показників відповідно до обраних критеріїв;
- б) конкретні результати, що є наслідком здійснених видатків;
- в) ступені досягнення поставлених цілей, під які і плануються видатки та виконання програми з визначеним результатом;
- г) результат використання бюджетних коштів за певний проміжок часу.

2. Бюджетний ефект – це:

- а) перевищення доходів відповідного бюджету над видатками через реалізацію певних програм чи заходів;
- б) результат використання бюджетних коштів за певний проміжок часу;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

3. З огляду на функції установи можна виокремити такі групи результативних показників діяльності бюджетної установи:

- а) показники затрат;
- б) показники результатів;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

4. За умов застосування ПЦМ результативність бюджетних програм визначається за допомогою таких показників:

- а) показник витрат; показник продукту; показник ефективності; показник якості;
- б) показник робочого навантаження; показник корисності;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

5. Показники результативності мають бути:

- а) S – «specific» (чітко визначені); M – «measurable» (вимірні); A – «achievable» (досяжні);
- б) R – «relevant and realistic» (значущі і реалістичні); T – «time-bound» (прив'язані за часом);
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

6. Чи можна під час визначення результативності бюджетної програми використовувати виключно показники витрат та продукту, які найпростіше піддаються обчисленню?

- а) так, можна визначити за цими показниками;
- б) ні, не можна визначити за цими показниками;
- в) результативність бюджетної програми не визначається за результативними показниками;
- г) таких показників не існує.

7. Показники результативності бюджетних програм мають забезпечувати:

- а) адекватне відображення мети програми і пріоритетів розвитку; можливість порівняння результатів у динаміці за роками;
- б) однозначність інтерпретації; відкритість інформації;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

8. Показник бюджетного ефекту можна розраховувати:

- а) у вартісному виразі;
- б) у відсотках;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

9. Результативні показники – це:

- а) розроблені значення очікуваних результатів у певних одиницях виміру, які слугують базою для оцінки бюджетування;
- б) показники виконання бюджетних програм, які мають переглядатися кожного бюджетного року;
- в) показники діяльності бюджетної установи;
- г) відповіді а і б правильні.

10. Група показників результатів діяльності установи поділяється на такі підгрупи:

- а) безпосередні показники діяльності – стосуються поточної діяльності установи; довгострокові показники діяльності – стосуються певних етапів виконання установою своїх функцій, розглядаються у середньостроковій перспективі;
- б) показники корисності установи – показують позитивний ефект від фінансування цієї установи або його відсутність;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

Питання для самоконтролю

1. Доцільність видатків бюджетів та поняття бюджетної послуги.
2. Вибір форм і методів фінансування з бюджетів.
3. Критерії ефективності та результативності видатків бюджетів.
4. Державні стандарти надання послуг.
5. Показники результативності бюджетних програм.

ТЕМА 3

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ В БЮДЖЕТУВАННІ

Сутність стратегічного планування. Етапи та компоненти стратегічного планування. Компоненти стратегічного плану. Встановлення взаємозв'язку бюджету та стратегічного плану. Послідовність формування документів прогнозування та стратегічного планування міста та видатків бюджету розвитку. Нормативна база для стратегічного планування. Середньострокове бюджетне планування. Перешкоди для середньострокового бюджетування в Україні.

Тестові питання

1. Завдання стратегічного плану – це:

- а) основна ціль, завдання організації, або причина її існування, що відрізняє її від інших організацій і описує сферу її діяльності;
- б) кінцеві соціально-значущі результати, які організація намагається досягнути в довгостроковому періоді, які відповідають головній меті діяльності установи;
- в) систематизований перелік заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети та завдань, виконання яких пропонує та здійснює розпорядник коштів відповідно до покладених на нього функцій;
- г) оперативні цілі, сформульовані у вигляді конкретних заходів, яких необхідно досягти внаслідок виконання плану (програм), та які можна оцінити за допомогою чітких критеріїв (показників виконання).

2. На третьому етапі у процесі стратегічного планування здійснюється таке:

- а) установи визначають: головну мету діяльності установи, стратегічні цілі та завдання діяльності установи, плани дій для виконання завдань та досягнення цілей у кожному плановому році, показники, за допомогою яких можна виміряти суспільно значущі результати реалізації програм;
- б) відбувається узгодження ресурсного забезпечення досягнення стратегічних цілей у середньостроковій перспективі;
- в) формування бюджету за програмно-цільовим методом, у якому встановлюються зв'язки між середньостроковими цілями та бюджетними ресурсами. Ці зв'язки віддзеркалюються у схвалених бюджетних програмах;
- г) відбувається реалізація запланованих заходів та досягнення намічених цілей.

3. Компоненти, які містить стратегічний план, можна розподілити на:

- а) «основні» та «додаткові»;
- б) постійні і змінні;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

4. Вкажіть правильні твердження:

- а) реалізація однієї комплексної стратегічної цілі може забезпечуватись як однією, так і кількома програмами;
- б) розроблений стратегічний план і побудоване дерево цілей дає змогу встановити взаємозв'язки між кінцевими цілями та засобами їх досягнення;

- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

5. Стратегічне планування – це:

а) документ довгострокового характеру (зазвичай, складається не менше ніж на 3–5 років), який описує головну мету діяльності установи та встановлює взаємозв'язок між цілями і завданнями задля досягнення цілей, а також показниками, за допомогою яких будуть вимірюватися результати діяльності;

б) процес планування діяльності місцевого самоврядування, що включає в себе визначення головної мети діяльності організації на довгострокову перспективу, стратегічні цілі, а також методи їх досягнення;

в) план, що визначає кроки, за допомогою яких орган місцевого самоврядування здійснить свою місію та досягне стратегічних цілей;

- г) відповіді а і б правильні.

6. Основні компоненти стратегічного плану:

а) головна мета діяльності установи, основні цілі, що визначають собою програми діяльності;

б) завдання;

в) показники виконання програм і завдань;

- г) всі відповіді правильні.

7. Вкажіть правильні твердження:

а) стратегічні цілі повинні бути конкретними, вимірними, досяжними, реалістичними, орієнтованими в часі;

б) стратегічні цілі мають бути встановлені для кожного напрямку діяльності, який на думку організації є важливим, і виконання якого вона хоче відстежувати і виміряти;

в) стратегічні цілі не є основою для формування бюджетних програм;

- г) усі відповіді правильні.

8. У процесі стратегічного планування можна виявити додаткову інформацію для прийняття управлінських рішень:

а) визначити ті напрями діяльності, які підлягають удосконаленню або припиненню;

б) виявити нові потреби, на які є нагальний попит населення та які потребують додаткового фінансування;

в) знайти шляхи покращення якості надання наявних послуг;

- г) усі відповіді правильні.

9. Стратегічний план – це:

а) документ довгострокового характеру (зазвичай, складається не менше ніж на 3–5 років), який описує головну мету діяльності установи та встановлює взаємозв'язок між цілями і завданнями задля досягнення цілей, а також показниками, за допомогою яких будуть вимірюватися результати діяльності;

б) процес планування діяльності місцевого самоврядування, що включає в себе визначення головної мети діяльності організації на довгострокову перспективу, стратегічні цілі, а також методи їх досягнення;

в) план, що визначає кроки, за допомогою яких орган місцевого самоврядування здійснить свою місію та досягне стратегічних цілей;

г) усі відповіді правильні.

10. Мета стратегічного планування:

а) полягає в тому, щоб орган місцевого самоврядування представив органу ДПС план, що визначає кроки, за допомогою яких орган місцевого самоврядування здійснить свою місію та досягне стратегічних цілей;

б) полягає в тому, щоб орган місцевого самоврядування з ознайомився з програмно-цільовим підходом до складання бюджету і застосував цей метод на етапі реалізації стратегій, коли основна мета діяльності і стратегічні цілі розвитку території вже визначені;

в) полягає в тому, щоб орган місцевого самоврядування оцінив свою нинішню ситуацію і визначив бачення майбутнього, а потім встановив реалістичні цілі та завдання;

г) усі відповіді неправильні.

Питання для самоконтролю

1. Вплив довгострокового планування державної політики на складання бюджету.

2. Організація стратегічного планування на макрорівні в Україні.

3. Стратегічний план головного розпорядника бюджетних коштів.

4. Нормативно-правова база довгострокового планування.

ТЕМА 4

СЕРЕДНЬОСТРОКОВЕ БЮДЖЕТУВАННЯ

Основні засади середньострокового прогнозування і планування бюджету. Основна мета запровадження середньострокового планування. Цілі середньострокового планування. Характерні риси системи середньострокового планування, прогнозні оцінки. Переваги запровадження середньострокового планування. Планування та прогнозування доходів місцевих бюджетів на середньострокову перспективу. Цілі середньострокового бюджетування. Засади здійснення середньострокового бюджетування. Бюджетна резолюція. Підходи процесу підготовки середньострокового бюджету, процес підготовки середньострокового бюджету. Сценарії розвитку економіки, характерні ознаки сценаріїв. Слабкі сторони традиційних процесів бюджетного планування. Недоліки традиційних процесів бюджетного планування. Фінансування капітальних видатків. Переваги СПВ. Особливості системи середньострокових видатків.

Тестові питання

1. Видатки та кредитування бюджету класифікуються за:

- а) бюджетними програмами (програмна класифікація видатків та кредитування бюджету);
- б) ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація видатків та кредитування бюджету);
- в) функціями, з виконанням яких пов'язані видатки та кредитування бюджету (функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету);
- г) усі відповіді неправильні.

2. Середньострокове бюджетне планування – це:

- а) підготовка середньострокового макроекономічного прогнозу, частиною якого є бюджетний прогноз;
- б) визначення головними розпорядниками бюджетних коштів на підставі Програми діяльності Кабінету Міністрів України плану своєї діяльності на середньостроковий період та обсягу необхідних коштів для досягнення поставлених цілей у середньостроковій перспективі;
- в) зміна запланованих раніше бюджетних показників на рік, що стає плановим;
- г) відповіді а і б правильні.

3. Коригування середньострокового бюджету – це:

- а) уточнення макроекономічних прогнозів;
- б) зміна запланованих раніше бюджетних показників на рік, що стає плановим;
- в) оцінки бюджетних програм з метою встановлення їх результативності і перегляду їх кількості та структури;
- г) усі відповіді правильні.

4. Розрахунок прогнозного показника обсягу доходів здійснюється так:

- а) шляхом прямого розрахунку із застосуванням індексу відносної податко-спроможності відповідної адміністративно-територіальної одиниці, що обраховується на основі звітних даних про фактичні видатки цих бюджетів за три останні

бюджетні періоди (базовий період), що передують рокові, у якому формуються показники бюджету на плановий бюджетний період;

б) під час обрахунку обсягу доходів також враховуються втрати регульованих доходів відповідних бюджетів внаслідок надання пільг платникам податків згідно з рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим та відповідних місцевих рад. Одночасно з цим розрахунок обсягу доходів, закріплених за місцевими бюджетами, здійснюється і на підставі прогнозу обсягу доходів бюджету, визначеного з врахуванням основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку на плановий бюджетний період, що надаються відповідними економічними підрозділами місцевих рад;

в) Міністерство фінансів не враховує доходів під час розрахунку трансфертів, однак здійснює його розрахунки;

г) усі відповіді правильні.

5. Вкажіть правильні твердження:

а) відомча класифікація видатків та кредитування бюджету містить перелік головних розпорядників бюджетних коштів для систематизації видатків та кредитування бюджету за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів;

б) на основі відомчої класифікації видатків та кредитування бюджету Державна казначейська служба України складає та веде єдиний реєстр розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів;

в) правильні відповіді а і б;

г) усі відповіді неправильні.

6. Етапи здійснення середньострокового бюджетного планування бюджету міста:

а) розробка та схвалення бюджетного прогнозу на основі макроекономічного прогнозу на середньострокову перспективу (від 2-х років);

б) коригування показників планового (затвердженого) року і уточнення показників на наступні роки;

в) моніторинг і контроль за виконанням бюджету;

г) відповіді а і б правильні.

7. Середньострокове прогнозування – це:

а) ефективне управління бюджетними коштами у середньостроковій перспективі, оскільки реалізація стратегічних пріоритетів не обмежується лише одним роком;

б) неперервний процес, що повторюється кожного року та спрямований на зведення дисбалансу видатків, пов'язаного із непередбачуваними потребами бюджетних організацій, до нуля;

в) документ, підготовлений розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції з відповідними обґрунтуваннями щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для його діяльності на наступний бюджетний період;

г) відповіді а і б правильні.

8. Вкажіть правильні твердження:

а) здійсненню середньострокового бюджетного планування передують підготовка середньострокового макроекономічного прогнозу, частиною якого є бюджетний запит;

б) вибір варіанта макроекономічного прогнозу залежить від пріоритетів бюджетної політики, на основі якого готується зведений бюджет на наступний рік і середньострокову перспективу;

в) відповіді а і б правильні;

г) усі відповіді неправильні.

9. Середньострокове прогнозування видатків показує:

а) поточний рівень видатків; додаткову потребу у видатках для збереження наявного рівня надання послуг;

б) потребу в додаткових видатках;

в) пропозиції розпорядників коштів місцевого бюджету (керівників бюджетних установ) щодо обсягу коштів, необхідних для надання громадянам відповідних послуг;

г) відповіді а і б правильні.

10. Коригування середньострокового бюджету здійснюється на основі:

а) перегляду напрямів бюджетної політики на середньострокову перспективу; уточнення макроекономічних прогнозів; оцінки бюджетних програм з метою встановлення їх результативності і перегляду їх кількості та структури;

б) стратегічних планів головних розпорядників;

в) відповіді а і б правильні;

г) усі відповіді неправильні.

Питання для самоконтролю

1. Проведення середньострокового бюджетування.
2. Прогнозування бюджетних показників.
3. Необхідність запровадження середньострокового бюджетування в Україні.
4. Перспективи запровадження середньострокового бюджетування в Україні.
5. Мета коригування середньострокового бюджету.

ТЕМА 5

БЮДЖЕТНА ПРОГРАМА ЯК ІНСТРУМЕНТ БЮДЖЕТУВАННЯ

Основні засади щодо розробки бюджетних програм. Код бюджетної програми. Відповідальний виконавець бюджетної програми: функції особливості участі у процесі формування державного бюджету. Головні розпорядники бюджетних коштів. Елементи бюджетної програми. Структура бюджетної програми. Вимоги до формування головної мети діяльності головного розпорядника бюджетних коштів. Мета бюджетної програми. Вимоги до формування завдань бюджетної програми. Паспорт бюджетної програми. Зміни до паспортів бюджетних програм. Структура паспорта бюджетної програми. Структура звіту про виконання паспорта бюджетної програми місцевого бюджету.

Тестові питання

1. Центральним компонентом програмно-цільового методу є:

- а) бюджетна програма;
- б) головна мета діяльності розпорядника бюджетних коштів;
- в) конкретні, обмежені часовими рамками, заходи, які необхідно здійснити для виконання мети програми;
- г) показники виконання бюджетної програми.

2. Основні елементи бюджетної програми:

- а) мета програми, підпрограми (у разі необхідності);
- б) завдання;
- в) показники виконання (результативності);
- г) усі відповіді правильні.

3. Головна мета діяльності розпорядника бюджетних коштів повинна формуватися з дотриманням таких принципів:

- а) визначати суспільні цілі існування установи;
- б) містити пріоритети і називати контингент одержувачів послуг;
- в) бути лаконічною та конкретною;
- г) усі відповіді правильні.

4. Етапи розробки та реалізації бюджетних програм:

- а) планування програм; погодження програм;
- б) аналіз виконання програм; виконання програм;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

5. Аналіз виконання бюджетних програм включає:

- а) аналіз за цільовим використанням бюджетних ресурсів,
- б) аналіз досягнення запланованих результатів та соціального ефекту від реалізації програми;
- в) аналіз виконання результативних показників;
- г) усі відповіді правильні.

6. Відповідальними виконавцями бюджетної програми можуть бути:

- а) головний розпорядник;
- б) розпорядники коштів місцевого бюджету нижчого рівня;
- в) одержувачі коштів місцевого бюджету, які виконують бюджетні програми у системі головного розпорядника;
- г) усі відповіді правильні.

7. Деталізація програми за підпрограмами здійснюється з метою:

- а) комплексного охоплення різних заходів, спрямованих на досягнення загальної мети програми;
- б) визначення відповідального виконавця бюджетної програми;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

8. Паспорт бюджетної програми:

- а) документ, що визначає мету, завдання, напрями використання бюджетних коштів, відповідальних виконавців, результативні показники та інші характеристики бюджетної програми відповідно до бюджетного призначення, встановленого законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет);
- б) сукупний обсяг коштів за бюджетною програмою;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

9. Паспорти бюджетних програм складають усі головні розпорядники бюджетних коштів за кожною бюджетною програмою, крім:

- а) бюджетних програм Пенсійного фонду України та бюджетних програм, які створюються протягом року за рахунок коштів резервного фонду бюджету;
- б) з повернення кредитів до бюджету і за загальнодержавними витратами;
- в) з відшкодування шкоди, завданої фізичній чи юридичній особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, їх посадових і службових осіб;
- г) усі відповіді неправильні.

10. Паспорт бюджетної програми формується:

- а) з використанням інформації, наведеної у бюджетному запиті головного розпорядника;
- б) з урахуванням бюджетних призначень;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

Питання для самоконтролю

1. Призначення бюджетних програм.
2. Структура бюджетних програм.
3. Реалізація бюджетних програм в Україні.
4. Наслідки реалізації бюджетних програм в Україні.
5. Формування паспорта та звіту про виконання паспорта бюджетної програми.

ТЕМА 6

РЕЗУЛЬТАТИВНІ ПОКАЗНИКИ В БЮДЖЕТУВАННІ

Типи та характеристика показників виконання бюджетних програм. Визначення та спрямування показників виконання програм. Засади методики розробки кінцевих соціально-економічних показників, рекомендована МВФ. Приклади результативних показників, що характеризують виконання конкретної бюджетної програми. Характерні показники бюджетних програм різних галузей. Додаткові показники виконання програм. Вимоги до формування результативних показників. Роль головних розпорядників бюджетних коштів у формуванні результативних показників бюджетних програм. Необхідність застосування результативних показників виконання бюджетних програм. Критерії щодо збору даних для визначення показників виконання програм. Проблеми визначення та напрями удосконалення показників результативності виконання бюджетних програм в Україні. Напрями удосконалення показників оцінювання ефективності використання бюджетних коштів.

Тестові питання

1. Показники виконання програм необхідні для того, щоб отримати інформацію про:

- а) фінансування програми;
- б) пріоритети програми;
- в) очікувані результати діяльності за програмою; успішність програми у досягненні поставлених цілей;
- г) усі відповіді правильні.

2. Оцінка результативності програм спрямована на:

- а) покращання процесу прийняття рішень;
- б) удосконалення процесу надання послуг;
- в) надання можливості визначення ефективності витрачання ресурсів;
- г) усі відповіді правильні.

3. У процесі розробки показників виконання програм використовують такі основні інформаційні джерела:

- а) фінансова звітність; статистична звітність; дані внутрішньогосподарського (управлінського) бухгалтерського обліку; дані з первинної облікової документації (вибіркові дані);
- б) експертні оцінки;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

4. Методи обліку ефективності (продуктивності) програм повинні відповідати таким вимогам:

- а) повністю враховувати плановий та фактичний обсяг товарів (робіт, послуг) та затрати на їх виробництво; забезпечувати єдність методів вимірювання продуктивності праці;

б) показники ефективності (продуктивності) мають бути наскрізними, зведеними, порівняльними, мати високий ступінь узагальнення, бути універсальними у застосуванні;

- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

5. Методологія ПЦМ передбачає розробку та використання таких показників виконання бюджетних програм:

- а) затрат (вхідних ресурсів); робочого навантаження;
- б) продукту; продуктивності (ефективності);
- в) результативності (якості); корисності;
- г) усі відповіді правильні.

6. Показники виконання бюджетної програми спрямовані на:

а) покращення якості послуг та результатів програми; підвищення продуктивності (ефективності) видатків, що прямо впливає на зниження або обґрунтування витрачених бюджетною установою коштів;

б) розширення відповідальності бюджетних установ за результати їх діяльності; зміцнення позитивного ставлення громадян до діяльності органів місцевого самоврядування;

в) підвищення результативності діяльності бюджетних установ, метою яких є задоволення потреб громадян;

- г) усі відповіді правильні.

7. Показники виконання програм повинні базуватися на:

- а) меті та завданнях програми;
- б) вимірюванні одного і того самого об'єкта за певний проміжок часу;
- в) використанні даних, що є доступними для учасників бюджетного процесу;
- г) усі відповіді правильні.

8. Показники виконання бюджетних програм поділяються так:

а) основні: робочого навантаження та корисності;

б) додаткові: затрат (вхідних ресурсів), продукту, продуктивності (ефективності), результативності (якості);

- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

9. Вкажіть основні показники виконання робочих програм:

- а) робочого навантаження; корисності;
- б) затрат; продукту; продуктивності (ефективності); результативності (якості);
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

10. Вкажіть додаткові показники виконання робочих програм:

- а) робочого навантаження; корисності;
- б) затрат; продукту; продуктивності (ефективності); результативності (якості);
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

Питання для самоконтролю

1. Поняття результативних показників бюджетування та їх класифікація.
2. Кількісні показники, що характеризують виконання бюджетних програм.
3. Якісні показники, що характеризують виконання бюджетних програм.
4. Додаткові показники, що характеризують виконання бюджетних програм.
5. Попередня оцінка бюджетних програм.

ТЕМА 7

МОНІТОРИНГ, ОЦІНКА ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТУВАННЯ

Основні засади проведення моніторингу та оцінки програм. Зміст та мета моніторингу виконання бюджетних програм. Завдання моніторингу виконання бюджетних програм. Процес здійснення моніторингу бюджетних програм, вимоги до системи моніторингу. Вимоги до системи моніторингу бюджетних програм. Передумови здійснення оцінки бюджетних програм. Оцінка бюджетної програми. Завдання оцінки програм. Аналіз ефективності виконання програм, критерії оцінки ефективності виконання бюджетних програм. Етапи оцінки результативності бюджетних програм. Місце моніторингу та оцінки бюджетних програм у системі управління бюджетним процесом. Управлінські рішення, які приймаються за результатами проведення оцінки бюджетної програми. Приклад застосування моніторингу та оцінки бюджетних програм.

Тестові питання

1. Моніторинг програм проводиться для вирішення таких завдань:

- а) цільового та ефективного використання бюджетних коштів; отримання та узагальнення інформації про перебіг фінансування бюджетних програм;
- б) забезпечення отримання намічених кількісних та якісних показників, досягнення цілей і завдань, передбачених бюджетними програмами;
- в) виявлення відхилень в процесі реалізації програм; координація взаємодії учасників програм у підвищенні ефективності їх реалізації; своєчасне забезпечення органів місцевої влади та місцевого самоврядування інформацією про процес виконання заходів, передбачених бюджетною програмою;
- г) відповіді а і б правильні;
- д) усі відповіді неправильні.

2. Система моніторингу має бути підготовлена з дотриманням таких вимог:

- а) оперативність; комплексність; періодичність / безперервність; достовірність; дієвість;
- б) отримання та узагальнення інформації про перебіг фінансування бюджетних програм; забезпечення отримання намічених кількісних та якісних показників, досягнення цілей і завдань, передбачених бюджетними програмами;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

3. Залежно від періоду проведення контроль класифікується так:

- а) попередній контроль; поточний (оперативний) контроль; узагальнюючий контроль;
- б) місячний; квартальний; річний;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

4. Поточний контроль передбачає своєчасне отримання інформації про:

- а) стан фінансування програми; напрями та обсяги видатків;
- б) відхилення фактичних асигнувань, порівняно з планом; виявлення відхилень під час реалізації програм;
- в) координація взаємодії учасників програм у підвищенні ефективності їх реалізації;
- г) усі відповіді правильні.

5. Ефективна система контролю будується за такими принципами:

- а) обов'язковість;
- б) постійність, дієвість;
- в) систематичність / періодичність;
- г) всі відповіді правильні.

6. Основою для отримання інформації про показники виконання бюджетної програми є:

- а) паспорт бюджетної програми; звітність Державної казначейської служби України;
- б) фінансова звітність головного розпорядника бюджетних коштів; інші джерела офіційної інформації;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

7. Оцінка програм дає змогу виконувати такі основні завдання:

- а) оцінити відповідність наявних бюджетних програм пріоритетам державної політики; виявити фактори, що вплинули на невиконання запланованих показників результативності; покращити структуру програми як під час її реалізації (уточнити завдання програми, показники тощо), так і на стадії планування на наступний бюджетний період; підвищити прозорість бюджету шляхом інформування громадськості про результати оцінки бюджетних програм та ін.;
- б) своєчасно забезпечити органи місцевої влади та місцевого самоврядування інформацією про перебіг виконання заходів, передбачених бюджетною програмою;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

8. Створення системи оцінки програм умовно розподіляється на такі етапи:

- а) Етап 1. Визначення цілей й завдань оцінки. Етап 2. Визначення об'єкта оцінки. Етап 3. Розробка механізму проведення оцінки. Етап 4. Збір даних. Етап 5. Аналіз даних. Етап 6. Підготовка звіту про оцінку. Етап 7. Використання результатів оцінки;
- б) Етап 1. Надання послуг. Етап 2. Виконання програми;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

9. Як поділяються методи аналізу даних?

- а) кількісні;
- б) якісні;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

10. Моніторинг дає змогу відслідковувати:

- а) процес надання послуг; виконання програми;
- б) результати діяльності розпорядника;
- в) відповіді а і б правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

Питання для самоконтролю

1. Суть і призначення моніторингу виконання бюджетних програм.
2. Оцінка показників бюджетних програм та її види.
3. Використання результатів оцінки бюджетних програм для їх моніторингу та оцінки.
4. Необхідність забезпечення прозорості бюджетування.
5. Основні відмінності між моніторингом та оцінкою бюджетної програми.

ТЕМА 8

СИСТЕМА ПУБЛІЧНИХ ФОНДІВ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Публічні фонди держави. Публічні фонди коштів місцевого самоврядування, публічні фонди коштів соціального призначення, які не є державною чи комунальною власністю та завдяки яким задовольняють соціальні інтереси, визнані державою; публічні накопичувальні фонди обов'язкового соціального страхування. Пенсійний фонд України. Солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Система недержавного пенсійного забезпечення. Суб'єктний склад правовідносин у системі недержавного пенсійного забезпечення: недержавні пенсійні фонди; страхові організації, банківські установи, вкладники та учасники пенсійних фондів, вкладники пенсійних депозитних рахунків, роботодавці. Управління Пенсійним фондом України. Завдання Пенсійного фонду України. Кошти Пенсійного фонду України. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Бюджет Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування. Відносини з цільовими страховими фондами та органами виконавчої влади. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Учасники Фонду гарантування вкладів фізичних осіб: банки-учасники та банки тимчасові учасники Фонду. Джерела наповнення Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Види вкладів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, що підпадають під захист. Розмір гарантованого відшкодування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Творчі та практичні завдання

1. Представте у графічному вигляді за допомогою «Інтелект-карти» видатки бюджетів на економічну діяльність держави, освіти та науку. Під час її розроблення потрібно врахувати отримані знання та положення бюджетного законодавства. Зокрема:

1.1. Видатки бюджетів на економічну діяльність:

- а) поняття та терміни;
- б) основи здійснення видатків (нормативне регулювання видатків, склад і структура видатків за функціональною та іншими класифікаціями, принципи здійснення видатків, функціональні повноваження щодо здійснення видатків);
- в) планування видатків (за напрямом видатків і рівнем бюджету, норми видатків, оперативно-мережеві показники здійснення видатків, особливості планування видатків);
- г) механізм здійснення видатків (за напрямом видатків і рівнем бюджету, розпорядники бюджетних коштів та їх завдання щодо здійснення видатків, особливості здійснення видатків, фінансові ресурси, якими забезпечується здійснення видатків тощо).

1.2. Видатки бюджетів на освіту (аналогічно першому пункту).

1.3. Видатки бюджетів на науку (аналогічно першому пункту).

Схему розробіть із використанням емфаз, асоціацій, із дотриманням ієрархії та послідовності викладу думки без пропусків та повторів.

2. Дослідіть видаткові співвідношення між утриманням законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні. Визначте його основні складники за економічною класифікацією видатків. Окресліть проблеми бюджетного забезпечення органів влади.

ТЕМА 9. ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Поняття «гендерно-орієнтований бюджет» і «гендерно-орієнтоване бюджетування». Гендерно-нейтральні відношення. «Гендерно-сліпа політика». Інтегрування гендерного підходу до процесів бюджетування. Гендерний розрив. Гендерна дискримінація. Пряма дискримінація. Непряма дискримінація. Ключові цілі та категорії витрат гендерно-орієнтованого бюджетування. Актуальність та переваги гендерно-орієнтованого бюджетування. Передумови впровадження гендерно-орієнтованого бюджетування. Інституційна підтримка гендерного бюджетування. Напрями та шляхи впровадження гендерно-орієнтованого бюджетування. Учасники процесу гендерно-орієнтованого бюджетування. Місцеві бюджети і гендерно-орієнтоване бюджетування. Країни, які здійснили гендерні бюджетні ініціативи.

Методологія та інструменти гендерно-орієнтованого бюджетування. Гендерний аналіз. Гендерно-дезагрегована статистика. Інтеграція гендерних аспектів до бюджетного процесу: підготовка бюджету, затвердження бюджету, виконання бюджету, аудит і оцінка. Методологічні підходи до гендерно-орієнтованого бюджетування. Формулювання цілей гендерної рівності. Формування бюджетів з урахуванням гендерних аспектів. Етапи гендерно-орієнтованого бюджетування. Оцінка гендерного впливу планованих бюджетних заходів. Інструменти гендерного аналізу бюджетів. Підходи до гендерного аналізу бюджетів. Гендерна оцінка політики. Гендерний аналіз розподілу державних коштів. Нові підходи до методології гендерно-орієнтованого бюджетування. Ініціативи гендерно-орієнтованого бюджетування, спрямовані на підтримку прав людини та моніторинг впровадження принципів Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Ініціативи гендерно-орієнтованого бюджетування, спрямовані на усунення нерівності у сфері праці. Підхід гендерно-орієнтованого бюджетування до неформальної економіки.

Опис методики гендерно-орієнтованого бюджетування (український досвід). ГО «Бюро гендерних стратегій та бюджетування». Блок-схема «етапи впровадження гендерно-орієнтованого бюджетування».

Творчі та практичні завдання

1. На основі опрацювання українського законодавства, що стосується запровадження гендерно-орієнтованого бюджетування за такими напрямками розробіть,

- 1) бюджетування, орієнтоване на результат, та гендерно-орієнтоване бюджетування;
- 2) інтегрування гендерної рівності в програмно-цільовий метод в Україні;
- 3) ролі різних державних суб'єктів у сфері гендерно-орієнтованого бюджетування України.

Результат представте у вигляді:

- пропозиції з упорядкуванням результативних показників (бенчмарків);
- дерева цілей для реалізації гендерно відповідального бюджетування в бюджетному процесі;
- схеми чи інтелект-карти для відображення завдань суб'єктів бюджетного процесу в застосуванні гендерно-орієнтованого бюджетування.

2. На основі аналізу практичних кейсів гендерно-орієнтованого бюджетування на прикладі України чи гендерно-орієнтованого бюджетування та аудиту в доступних кейсах інших країн дайте відповідь на питання:

- 1. У якій сфері проведено гендерно-орієнтоване бюджетування?*
- 2. Якими засобами, методами проводився аналіз?*
- 3. Які питання виявив аналіз?*
- 4. До яких наслідків призведе цей аналіз?*

Із доступних публічних матеріалів оберіть, підготуйте та оформіть висновки щодо практичної ситуації (наприклад, щодо організації та проведення гендерного аналізу) з досвіду зарубіжного бюджетування або гендерно-орієнтованого бюджетування України. До оформленого кейсу додайте коротке розв'язання, пропозиції чи інші види підсумку.

II. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ З ДИСЦИПЛІНИ КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ «СКЛАДАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПРОГРАМИ»

Протягом вивчення дисципліни студентам пропонується скласти бюджетну програму, актуальну для будь-якої адміністративної одиниці, та представити її зміст і особливості впровадження у вигляді презентації. Зміст завдання доводиться до відома студентів на першому семінарському занятті з дисципліни. Завдання не є обов'язковим та пропонується як альтернатива складання іспиту з дисципліни. Оцінюється завдання – *max* 50 балів.

Довідкову інформацію та приклади складання бюджетних програм можна отримати, перейшовши за посиланнями:

- Бюджетний запит та бюджетна програма Вінницької обласної військової адміністрації. URL: <https://www.vin.gov.ua/bilshe/biudzhetni-zapyt-ta-biudzhetna-programa>

- Паспорти бюджетних програм МОН на 2023 рік. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/byudzheta-zakupivli/byudzheta/2023-rik/pasporti-byudzhetnih-program-na-2023-rik>

- Паспорти бюджетних програм НАДС. URL: <https://nads.gov.ua/publichni-finansi/pasporti-byudzhetnih-program>

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Написання наукової статті

Для отримання додаткових балів з дисципліни здобувач може написати наукову статтю, попередньо погодивши з викладачем тему та план.

Наукова стаття змістовно має містити такі *елементи*: актуальність і постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; формулювання мети і постановка завдань дослідження; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор; виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується робота; виклад основного матеріалу статті з повним обґрунтуванням отриманих результатів; висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

Наукова стаття оцінюється в 60 балів, які нараховуються здобувачу тільки у разі виходу журналу або підтвердження редакції про прийняття статті до друку.

Написання конкурсної роботи для участі у конкурсі наукових робіт за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування

Конкурсна наукова робота оцінюється за 100-бальною шкалою, що відповідає вимогам оцінювання, прийнятим в університеті.

Ієрархія балів за критеріями оцінювання така: актуальність, теоретичне і (або) практичне значення роботи; наукова новизна одержаних результатів, науково-технічна новизна, евристичність роботи, системність і повнота у розкритті теми; аргументованість висновків, їх відповідність отриманим результатам, дослідницький

характер роботи; доцільність та коректність використаних методів дослідження, стиль, грамотність, логічність викладу; відповідність вимогам до змісту та оформлення наукових робіт.

Здобувачу нараховуються 100 балів за дисципліною лише у разі подання завершеної наукової роботи до розгляду у першому турі конкурсу.

III. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Характеристика постатейного та програмного бюджетів.
2. Структури бюджетної програми.
3. Суб'єкти моніторингу виконання бюджетних програм в Україні.
4. Призначення макрофінансового бюджетування.
5. Етапи оцінки результативності бюджетних програм.
6. Форми впливу громадян на бюджетування у демократичних країнах.
7. Характеристика елементів бюджетування.
8. Характеристика методів бюджетування.
9. Переваги середньострокового бюджетування.
10. Поняття бюджетної програми та її призначення.
11. Зарубіжний досвід бюджетування.
12. Результативні показники, що характеризують виконання бюджетних програм.
13. Поняття середньострокового бюджету та особливості його коригування.
14. Відмінності моніторингу та оцінки виконання бюджетних програм.
15. Паспорт бюджетної програми.
16. Кількісні показники виконання бюджетних програм.
17. Етапи середньострокового бюджетування.
18. Критерії результативності та ефективності бюджетних видатків.
19. Сутність і етапи бюджетування.
20. Особливості здійснення оцінки бюджетних програм в Україні.
21. Основні етапи процесу бюджетування за програмами в Україні.
22. Етапи стратегічного планування.
23. Структура бюджетної програми.
24. Характеристика елементів бюджетної програми.
25. Роль громадськості у процесі бюджетування.
26. Характеристика і призначення інструментів бюджетування.
27. Інформаційна основа моніторингу бюджетної програми.
28. Вимоги до формування бюджетної програми.
29. Характеристика груп результативних показників бюджетних програм.
30. Визначення економічної результативності та ефективності бюджетних видатків під час бюджетування.
31. Зв'язок стратегічного планування та середньострокового бюджетування.
32. Суб'єкти середньострокового бюджетування.
33. Завдання макрофінансового бюджетування.
34. Етапи оцінки бюджетних програм під час бюджетування.
35. Стратегічне планування.
36. Принципи формування показників виконання бюджетної програми.
37. Визначення економічної результативності та ефективності видатків бюджету під час бюджетування.
38. Використання програмної та функціональної класифікацій видатків бюджетів в Україні.
39. Мета і результати оцінки бюджетних програм у бюджетуванні.
40. Бюджетний ефект і особливості його розрахунку під час бюджетування.

41. Вимоги до розробки результативних показників бюджетних програм.
42. Використання критеріїв результативності та ефективності видатків бюджету під час бюджетування.
43. Форми і методи формування бюджетних програм.
44. Роль розпорядника коштів під час бюджетування за програмами.
45. Коригування середньострокового бюджету.
46. Вимоги до системи моніторингу бюджетних програм.
47. Передумови запровадження середньострокового бюджетування в Україні, його необхідність і сутність.
48. Вимоги до системи моніторингу бюджетних програм.
49. Стратегічне планування і його значення для бюджетування.
50. Методи оцінки виконання бюджетних програм.
51. Бюджетний ефект і особливості його розрахунку у бюджетуванні.
52. Завдання макрофінансового бюджетування та його результати.
53. Значення бюджетної програми у бюджетуванні.
54. Зв'язок стратегічного планування та середньострокового бюджетування.
55. Характеристика і призначення інструментів бюджетування.
56. Послідовність стратегічного планування як однієї з основ бюджетування.
57. Види оцінки бюджетних програм під час бюджетування.
58. Характеристика груп результативних показників виконання програм у бюджетуванні.
59. Призначення і структура бюджетної програми.
60. Оптимальна структура бюджетної програми, її значення у процесі бюджетування.
61. Застосування методу оцінки «витрати-вигоди» під час бюджетування.
62. Основні методи бюджетування.
63. Використання критеріїв результативності та ефективності бюджетних видатків під час бюджетування.
64. Показники витрат і їх значення під час оцінки бюджетної програми.
65. Обов'язкові елементи стратегічного плану головного розпорядника коштів.
66. Середньостроковий бюджет та особливості його коригування під час базового бюджетування.
67. Суб'єкти, об'єкт та інструменти бюджетування.
68. Назвіть і охарактеризуйте основні методи бюджетування.
69. Відмінність між результатами моніторингу та оцінки під час бюджетування.
70. Характеристика і порівняння постатейного та програмного бюджетів.
71. Характеристика груп показників виконання програм в Україні та їх взаємозв'язок.
72. Значення прозорості і доступності інформації про бюджет під час бюджетування.
73. Призначення макрофінансового бюджетування.
74. Характеристика підходів до вибору бюджетних послуг для здійснення бюджетних видатків при бюджетуванні.
75. Етапи бюджетування.
76. Ключові умови запровадження ПЦМ.
77. Елементи програмно-цільового бюджетування.

IV. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Бардаш С. В., Баранюк Ю. Р. Поняття і склад публічних фінансів як об'єкта державного фінансового аудиту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. № 6(1). С. 34–37.
2. Бондарук Т. Г. Доходи місцевих бюджетів в умовах децентралізації. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2015. № 1. С. 51–56.
3. Бондарук Т. Г., Мельничук І. О. Роль міжбюджетних трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів України. *Статистика України*. 2015. № 4. С. 46–52.
4. Бюджетна система України: навч. посіб. в схемах і таблицях. Дніпро: Монолит, 2021. 332 с.
5. Бюджетна система України: тренінг-курс: навч. посіб. за заг. ред. В. М. Опаріна. Київ: ДННУ Акад. фін. управління, 2012. 392 с.
6. Ватульов А. В., Клименко К. В., Кузнєцов К. В. Упровадження гендерного підходу в систему управління державними фінансами. *Фінанси України*. 2020. № 2. С. 55–81.
7. Вігура О. М., Литвинчук І. В. Класифікація доходів місцевих бюджетів. *Науковий вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2017. № 4. С. 26–30.
8. Волохова І. С. Місцеві фінанси та перспективи поглиблення фінансової децентралізації в Україні: монографія. Одеса: Атлант. 2014. 461 с.
9. Галапун Н. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб: особливості функціонування та шляхи вдосконалення. *Світ фінансів*. 2011. № 3. С. 58–68.
10. Гончар Г. П. Особливості формування доходів місцевих бюджетів. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 45. С. 225–232.
11. Гузар Б. С. Бюджетний контроль як складова бюджетного менеджменту та напрями його удосконалення. *Економіка та держава*. 2021. № 7. С. 66–70.
12. Гендерно-орієнтоване бюджетування в Україні: теорія і практика: метод. посіб. Київ: ФОП Клименко, 2016. 92 с.
13. Даудова Г. В., Таукешева Т. Д. Упровадження гендерно орієнтованого бюджетування в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 2. С. 72–78.
14. Демченко К. І. Аналіз динаміки надходжень до пенсійного фонду України. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2019. № 1. С. 29–39.
15. Дем'янюк А. В. Бюджетне планування та прогнозування: сучасний стан та перспективи здійснення. *Гроші, фінанси і кредит*. 2019. Вип. 48–3. С. 58–62.
16. Дем'янчук О. І. Середньострокове бюджетне планування в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»* 2018. № 10(38). С. 142–150.
17. Дячек С. М., Свірко С. В., Яремчук І. М. Стратегічний аудит як вид предметної діяльності Рахункової палати України. *Проблеми теорії та методології, бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2020. № 2(46). С. 9–17.

18. Євдокимов В. В., Свірко С. В. Бюджетний кодекс України як основний інструмент нормативно-правового супроводу державного управління бюджетною безпекою. *Наукові перспективи*. 2020. № 3. С. 191–203.
19. Єфіменко К. Ф. Вплив та результативність гендерно-орієнтованого бюджетування. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 140–144.
20. Журавель Я., Майданник О. Встановлення місцевих податків і зборів об'єднаними територіальними громадами: сучасний стан та перспективи розвитку правового регулювання. *Вісник АПСВТ*. 2019. № 4. С. 57–64.
21. Західна О., Петришин Х. Бюджетна децентралізація: аналіз її впровадження в Україні та світі. *Молодий вчений*. 2022. Вип. 4(104). С. 80–86.
22. Звздай О. В. Місцеві бюджети в умовах децентралізації. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 2. С. 161–165.
23. Карпич А. Теоретичні підходи до визначення категорії «гендерно орієнтоване бюджетування» в українській науковій думці. *Економіка та суспільство*. 2021. № 24. С. 1–8.
24. Кириленко О., Малиняк Б. Видатки Державного бюджету України на вищу освіту в світлі запровадження середньострокового планування. *Вісник Економіки*. 2022. № 3. С. 152–168.
25. Коляда Т. А. Організація довгострокового бюджетного планування та прогнозування: досвід провідних країн світу. *Проблеми економіки*. 2013. № 4. С. 14–20.
26. Коляда Т. А., Гоч І. В. Особливості середньострокового бюджетного планування в Україні в умовах пандемії COVID-19. *Економічний простір*. 2020. № 161. С. 26–30.
27. Застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі: навч. посіб. / М. Колодій, О. Кисельова, Н. Рябушенко, О. Цюпа. Київ: Віваріо, 2020. 132 с.
28. Крупка М. І., Кульчицький М. І., Коваленко В. М. Трансформація ролі доходів місцевих бюджетів як інструменту бюджетного механізму в контексті децентралізації. *Світ фінансів*. 2019. № 3(56). С. 7–18.
29. Ліснічук О. А., Медвідчук Л. О. Програмно-цільовий метод у плануванні державного бюджету. *Інноваційна економіка*, 2020. № 7–8 С. 125–132.
30. Луніна І. О. Публічні фінанси в макроекономічній політиці зростання: монографія. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2020. 440 с.
31. Остріщенко Ю. В., Корнієнко Н. М. Гендерне бюджетування на місцевому рівні як інструмент підвищення ефективності використання бюджетних коштів. *Економіка розвитку*. 2015. № 3(75). С. 19–27.
32. Петренко П. С. Корупція в Україні: Рахункова палата потребує зміцнення механізмів правової держави. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 201–209.
33. Письменний В. В. Міжбюджетні трансферти як інструмент фінансового вирівнювання територій. *Економіка та держава*, 2017. № 6. С. 24–30.
34. Публічні фінанси: навч. посіб.; за ред. М. І. Карліна. Електронне видання. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 358 с.
35. Роменська К. М. Перехід до трирічного бюджетного планування: переваги та ризики для української економіки. *Economics and Finance*. 2019. № 1. С. 54–61.

36. Рошило В. І. Гендерний аспект планування бюджетних програм на місцевому рівні. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2019. № 1(73). С. 161–174.
37. Смахнюк О. В., Громова А. Є. Аналіз надходження прямих та непрямих податків до бюджету України. *Інноваційний розвиток: освіта та наука XXI ст.* 2020. Т. 3. С. 16–22.
38. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: навч. посіб.; за заг. ред. В. В. Зубенка. ІБСЕД, Проєкт «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-П) впровадження». Київ, 2017. 184 с.
39. Тарасюк М. Формування доходів бюджету в умовах трансформації економіки. *Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту*. 2021. № 5. С. 63–71.
40. Філіпенко Т. В. Складання та розгляд бюджетної декларації як стадія бюджетного процесу. *Травневі правові читання: матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. здобувачів та викладачів закладів вищої освіти* (7 травня 2019 р., м. Черкаси). Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2019. С. 191–193.
41. Фугело П., Савіцька С. Вплив пандемії COVID-19 на наповнення місцевих бюджетів. *Економічний дискурс*. 2020. № 2. С. 86–94.
42. Фукс Н. А. Закон України про державний бюджет як інструмент регулювання фінансових відносин. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. С. 129–134.
43. Ходак Є. С. Регуляторна діяльність фонду гарантування вкладів фізичних осіб: адміністративно-правовий аспект. *Судова апеляція*. 2016. № 2. С. 33–40.
44. Шайнога А. Е. Публічні фінанси як складова фінансової системи. *Вісник Харківського національного університету імені Каразіна. ВН серія «Економічна»*. 2021. № 101. С. 148–155.
45. Швагер О. А. Компетенція Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Суми, 18–19 травня 2018 р. Суми: Сумський державний університет. С. 144–149.
46. Шевчук О., Федішин О. Фінансово-правовий аспект державного бюджету та його роль у бюджетній системі України. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. № 2. С. 100–105.
47. Щетинін А. І., Ульянова Л. П., Чайка Ю. М. Дефіцит державного бюджету і державний борг України: сучасний стан та підходи до його покращення. *Економічний простір*. 2022. № 179. С. 37–43.
48. Юровська В. В. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття як суб'єкт системи соціального страхування. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2012. № 24. С. 559–568.
49. Яремчук І. М. Сучасний розвиток Рахункової палати України. *Економічний простір*. 2020. № 153. С. 134–140.

V. ДОСТУП ДО ПРОФЕСІЙНИХ БАЗ ДАНИХ, ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВИХ ТА ПОШУКОВИХ СИСТЕМ

1. Бюджетний кодекс України 10.08.2010 № 2456–XVII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Гендерно-орієнтоване бюджетування на місцевому рівні. URL: https://mof.gov.ua/uk/283-genderno-orientovane_biudzhetuвання_na_mistsevomu_rivni
3. Закон України «Про відкритість використання публічних коштів». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/183-19>
4. Закон України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1058-15>
5. Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>
6. Закон України «Про Рахункову палату». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/576-19>
7. Закон України «Про Національний банк України» URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
8. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
9. Розпорядження КМУ «Концепція застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/538-2002-%D1%80>
10. Сайт «Децентралізація влади». URL: <https://decentralization.gov.ua/>
11. Сайт газети «Голос України». URL: <http://www.golos.com.ua/>
12. Сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень. URL: <https://www.ibser.org.ua/>
13. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: www.rada.gov.ua/
14. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: www.treasury.gov.ua
15. Офіційний сайт Держкомстату України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
16. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua/
17. Офіційний сайт Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. URL: <http://www.budget.rada.gov.ua/>
18. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/>
19. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
20. Цілі розвитку тисячоліття. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/MDGs%20Ukraine%202010%20Report%20ukr.pdf>

Навчальне видання

Прямухіна Наталія Валентинівна
Дубель Михайло Володимирович

ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ І БЮДЖЕТУВАННЯ

Методичні рекомендації

Редактор О. А. Солдатова
Технічний редактор Т. О. Важеніна-Гопрак

Підписано до друку 15.12.2023
Формат 60 × 84/16. Папір офсетний.
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 2,09.
Тираж 30. Зам. 72.

Донецький національний університет імені Василя Стуса
21021, м. Вінниця, 600-річчя, 21
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018